

TELEGRAFUL ROMANU.

Nº 57. ANULU XVIII.

Telegraful este de două ori pe săptămâna: joi și Duminică. — Prenumeratiunea se face în Sabiu la expediția foiei pe afara la c. r. poste, cu bani gală prin scrisori francate, adresate către expediția Preștiului prenumeratului pentru Sabiu este pe anul 7. fl. v. a. sau pe o jumătate de anu 3. fl. 50. Pentru celelalte părți ale Transilvaniei și pen-

tru provinciale din Monarhia pe anu anu 8 fl. și pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru prime, și trei străine pe anu 12 fl. v. a. și anu 6 fl. v. a.

Inserațele se plătesc pentru întâia oră cu 7. cr. și urmă, pentru a doua oră cu 5. cr. și pentru a treia repetare cu 3. cr. v. a.

Sabiu, în 19/31 Iuliu 1870.

Sabiu 17 Iuliu.

Terenul scolastic este adi acelu ce merita atenția noastră, pre lângă totu sgomotulu armerilor, în o măsură cătu se pote de mare. Elu este acelă, care ne resare, ne crește viitorul nostru din generaționile cele fragede a le copiilor și copilelor de școală. Eata motivu de ajunsu, că de către ne amu ocupat în nruu trecutu de acte privitorie la afaceri de școală, sa urmâmu și astadi a ne ocupă totu de densele.

Senatul scolastic al statului din comitatul Dobâcei, după cum așlămu, a recirat pre consistoriul archidiecesanu că sa insarcinéze pre invetitorii nostri confesionali din acele părți, a astene judecătorii comunali, la finea sâa-cârei luni, liste de acei copii și copile de școală, cari au absentat dela orele de invetimenti, pentru că sa se execuțeze multe (pedepsă in bani) dela parintii loru.

Precum vedem aici e cestiune de competenția administrativa, inse ea taie aduncu in viatia școlară și de către meditâmu măi departe asupr'a lucrului venim la consecinție fără departe ducetorie.

A le urmară pre lote aceste consecinție nu e scopul nostru de astădatu, se pote că cu alta ocazie. Acum inse ne restringem mai multu a înregistrá cele ce le audim ca le a urmatu ven. consistoriu archidiecesanu fatia cu recuizitionea mai susu amintita.

Consistoriul, după cum amu pututu aud, a negat simplu implinirea acestei recuizitioni inse pre motive si adeca pre motive aduse din legile positive existente.

Mesur'a acelă, ni se spune, ca dice consistoriul, e generale și de aceea trebuie sa se asiedie de autoritatea competenta de a aduce astfelu de măsuri. Mesur'a acelă sta in contradicție cu §-lu 4 art. XXXVIII ex 1868, carele nu ieră că parintii, tutorii și domnii (stapanii), cari nu trimit pre copii regulat la școală, sa se pedepsescă numai de către cu multe, la aretările odiose ale invetitorilor, ci §-lu prescrie, că parintii etc. de acesta (Judi) sa se facă seriosu atent la implinirea acestei datorințe, și de către mijlocele morali spre acestu scop aru remană fără succesu și obligatii aru fi deliebui si mai departe dela cercetarea școlei: parintele, tutorul său stapanul, carele nu implenesc datorința acelă, sa fie pedepsit in favore a cassei școlare.

Consistoriul face cunoscutu senatului comitatensu scolasticu, ca acelă in data după radicarea iobagimei celei grele in Ardeal, nu au perduț din vedere imbinatările invetimentului popolaru, asiedandu unu institutu pedagogicu, ingrijindu-se de cărțile necesarie, compunendu și instrucționi pentru directorii scolari districtuali, locali și pentru invetitorii și inca la 1862; la 1869 dându alta instrucție cu privire la singuraticele obiecte de invetimentu conform §-lu 11 punctu 3 din legea de instrucție publică din a. 1868; și urmare consistoriul nu au lipsită a imbarbată și a convinge pre parintii copiilor apti de școală pentru că sa trimită pre cesti din urma spre a se lumina in școală. Si asiā in privința acelă, adeca, că parintii sa trimită pre copiii loru la școala consistoriul nu a aflatu de consultu a pune in lucrare tota asprimea §-lu 4 din acea lege.

Consistoriul i vine a afirma, că insă la dată lege aproba circumspecțiunea de a nu grabi cu mijloace drastice asupră parintilor cari negligu trimiterea copiilor loru la școală, de ore ce susu atinsulu § 4. prescrie, că parintii numai după ce mijloacele morali nu au avut efectul loru — sa se pedepsescă cu bani; dară cons. archidiecesanu nu pote pierde din vedere ca legea școlara din 1868 să sanctionat in 5 Decembrie 1868 și să

promulgatu in 5 și 6 Decembrie 1868, și ca dela tempulu acesta pâna astădi este numai unu anu și sîse luni, prin urmare nici ca a fostu tempu fizicu pâna acum că sa se facă parintii, curatori și stapanii incorigibili intru trimiterea copiilor la școală atent in modu serioso, necum sa se pedepsescă după tota rigorea legii.

Nu afirma consistoriul archidiecesanu acelă cu scopu de a desyinovat pre parintii culpabili, ci cu intenția aceea, că sa nu facă invetimentului popularu atunci stricăre, cându va sa i facă inaintare; consistoriul nu pote perde din vedere la punctul acesta nici acelă adeveru mare, ca citat'a lege școlare din 1868 este cea dintâia, carea in patria nostra să a dusu in trăb'a instrucție publică. Mai năntă regimul numai constrinsu de impregurări octroisese la 1786, 1816, 1823 și 1840 unele ordinatiuni privitorie la instrucție publică și adeca: 1) a se dă locu pentru școală in sâa-care parochia; 2) a se escinde din locurile comunali, său a recuiră pre proprietariul localu a dă locu pentru școală; 3) unde in tipulu acesta nu s'ară putea mijlocu unu locu pentru școală acolo să se facă școală in cemeteriu; 4) a se distinge comunele acele, ce voru inițiată școli; a incredintă cantorilor bisericesci postulu dascalescu și altele. In studiul acesta deplorabilu a aflatu legea din 1868 școlele noastre, cu deosebire cele din comitatul Dobâcei; la care mai vinu a se consideră si tristele urmări și apasări ale iobagiei grele, ce au ramas pre poporu după stergerea iobagiei și anii cei neroditori și bările de vite dela 1848 și pâna astădi. Si pre lângă lote acelă fatalitate consistoriul archidiecesanu s'a nevoită a inainta instrucție poporale și asiā in decurgerea celor 20 de ani din urma a inițiatu cu sacrificiile preotimii și a poporului român gr. or. școli și a stabilită dascali cu lezi bunisioré firesco nu in comitatul Dobâcei, unde o partidă a lucratu pentru inițiatarea de școle fără caracteră confesionalu cu scopu de a inainta, nu instrucție publică, ci intunecare proselitismului; dară fără succesu, căci consistoriul nu a incetat a impugnă acestu fenomenu stricaciu și i-a succesu a nimici nisunul a acelor, cari voiau școli fără caracteră confesionalu. Partidă acelă acum se pote intenția ca vrendu sa impedece instrucție poporala sa afle unu mijlocu bunu spre scopuri proselitistice chiaru in pedepsă in bani pentru netramiterea copiilor la școală; pentru ca proselitistii acesti a slăbi pre vre unu parinte mahnitu pentru ca e pedepsit cu 4 fl. din cauza negligerii de a trimit copii la școală, i promite scăpare de acesta pedepsa deca se facă greco-catolicismu.

Unu exemplu viu și prospetu ni lu ofere comun'a Chechisiu, unde archidiaconulu (protopopulu) gr. cat. au facută desbinare religioasă intre creștinii nostri sub cuvântu, ca români gr. or. pentru aceea nu potu capătă imprumutul loru de statu dela comitat, pentru ca suntu gr. orientali, și laru scôte in data deca aru trece la greco-catolicismu.

Acum fatia cu acestea și cu altele consistoriul archidiecesanu intrăbă pre inclitulu senatul școlari din comitatul Dobâcei, ca ce garantia pote dă, ca proselitistii acesti a voru exploata și pedepsile de bani puse pre parintii gr. orientali spre ai seduce la greco-catolicismu, cu promisiuni ca voru mantuvi de pedepsă in bani pre cei ce voru trece la greco-catolicismu? precum o facuse archidiaconulu mentionato cu imprumutul de statu.

Pre lângă acelă consistoriul e de firmă convictiune ca a dispune in afacerea lietențării strinsu de instrucție populară unu ce, ce nu este după literă și spiritul legei și a trece cu vederea impregurările faptice ale trecutului și presentului espuse mai susu, aru insemnată a nu voi inaintarea instrucției publice și a disgustă și instreină pre poporulu nos-

tru de imbratisarea crescerei copiilor sei spre pagubă invederata a loru și a patriei. Aceasta o afirma consistoriul și pentru aceea, căci după sunetul § 14 din legea susu-citata, nu pote recunoaște alta autoritate de către a statului, de supremă inspectiune prește școlele noastre confesionali și ca prin urmare dreptul de supremă inspectiune și dreptul de a aduce dispusetiuni immediate nu-l pote recunoaște senatului școlarii comitatensu asupră școlelor noastre confesionali; totu asiā nici in-datorirea, in urmă cărei consistoriul archidiecesanu că stapanire legală școlaria aru si deobleghat a primi și efectua măsurile aduse unilateralmente și in tipu de octroiare invederata din partea senatului școlarii comitatensu.

Aprelijându noi mesur'a luata de ven. consistoriu archidiecesanu in cestiunea desvalita pre largu inaintea cetitorilor nostri trebuie sa mai seim ca consistoriul a recuiră pre senatul școlarii comitatensu a ramanea intre marginile §-loru 14, 128 și 130 din legea școlaria.

Consistoriul archidiecesanu a luat, după parere noastră corectu, atât in ceea ce privesc le-gile positive, cătu și trebuințele poporului celui neglesu de regimele patriei noastre din trecut. Ela (consistoriul), carle e organul executiv al bisericiei autonome, recunoscute de legile ticei și ca-rele prin congres și sinodă și regulăză afacerile școlare este in dreptul seu cându respinge îngerintele unilaterale ale autorităților, a căroru sferea de activitate este cu totalu altă după normele depuse in legile cele mai recente.

Biserica întrăga credem, ca va procede pre calea acelă in ori ce casu de natură acestoia, fiind gelosă de autonomia ei, fiind gelosă de interesele cele mari și vitale ale credinciosilor ce i sunt ei incredintati.

Evenimente politice.

Despre ministrul Andrassy se dicea ca nu numai are sa petreacă mai multu tempu la Vienă, dară ca și-a și arangiatu acolo unu burou. Evenimentele cele grele, ce preocupa Europa, suntu cauza acestei petreceri in formă acelă a ministrului pre-sidintă din Ungaria in Vienă. Unu telegramu de adi in se situa dela Pest'a ne spune ca min. Andrassy au spusu in casă de deputatilor, ca neutralitatea Austro-Ungariei nu are nimică provocatoriu. Eri a venit inaintea secțiunilor dietali unu creditu suplementar de 5 milioane pentru apararea ticei și concederea de a sa luă recrutii din estu anu mai curendu că de alta data.

Representantile imperiului se află in sessiune parlamentară numai dincoce de Lait'a. Despre diet'a Ungariei se afirma ca formalu nu va fi prorogată, ci deputatii se vor duce simplu pre acasa și voru fi la casu de lipsa convocati de presedintele prin telegrame. Dincolo de Lait'a are sa se adune senatul imperialu in finea lunei lui Augustu și delegațiile prela 8 Septembrie a. c.

Ostilitățile intre puterile beligerante nu s'au inceput inca in măsură mai mare. Telegramele cele rare spun pâna acum numai de unele nenorociri pre drumulu de feru și de unele întâlniri de anteposturi. Buletinele prusiane sămenda pâna acum cu cele rusești din anii 1854—5.

Totu semnele arata ca Italia preste scurtu tempu se va dechiara de aliată Franciei. Diurnalele oficiale franceze afirma evaçarea Romei de trupele franceze.

In France i-a entuziasmul pentru resbelu e inca mare. 140,000 s'au înrolat pâna acum că voluntari in armata; iera subscriziunile pentru victimile resbelului suntu aprețuite pâna acum la deu-milioane. Rothschild a subscrisu 500,000 franci.

O nota lungă a generalului Fleury anunță din Petersburg că guvernamentul de acolo este inclinat spre Francia și o mare majoritate a opiniei publice, în Russia, e absolut sympathica causei Franciei. „Birzeyva Vedomosty” spune „căsl.” ca protestul energetic contră unei alianțe între Prussia și Russia. Rumori sunt destule că vorbescu pentru alianța între numitele puteri nordice, înse se dice că Russia încă nu aru voi că Prussia mână poimâne să reclame partile dela Baltică, locuite de nemți. De altminterea resbelul de fată are multă mistificare în sine și asiă intr-o dî ne potem tredî cu lucruri de cări nici nu amu visat.

Revista diuaristica.

„Presa” din Bucuresci dela 8 Iuliu publica unu articolu, din care estragemu după „Romanul” urmatorele pasagie :

„Cata dara sa simu franci și leali neutri, adica sa nu participăm încă nimic la resbelul actualu, nu numai acum când e departe de noi, dar chiar când amu presupune ca s'ară propria.

„In acesta insa din urma ipoteza, sa presupunem ca unulu din beligeranti, său unulu din aliatilor, aru cere dela noi că sa trăca oscările sele prin teritoriul nostru, spre a atacă pre aliatul celei-lalte părți. Aru trebui noi români sa permitem acăstă?

„Nu, si vomu respunde noi, si responsul nostru se astă spriginitu de cei mai însemnati publicesti.

Asiă dara detoriă nostra de neutri ne impune, nu numai de a nu dă noi insine nici unu ajutoriu beligerantilor, nici uno felu de servitii chiar, dara nici macaru a permite ca unulu din ei sa facă a trece armat'a sea prin teritoriul nostru, căci prin acăstă s'ară violă încă neutralitatea ce în-s'a-si Europa ne-a creat'o.

„In politica, in relatiunile internationale, nu este permis sentimentul. Ele se regulează după nisice precepte fixe și positive; când o națiune se departează de densele, risca adesea chiar existența sea. In asemenea grave cestioni naționale nu se conduce nici după inspiratiunile de anima, nici după efectiunile de origine, nici după simpatiile de rudenie: ratione nu mai are sa no arete care este dreptulu, și când prin ratione vomu practică dreptulu, interesulu va fi aparatu.

„Noi marturisim ca amu vediutu cu mirare pre unii din deputati, in siedintele trecute, recunoscendu ca noi trebue să simu neutri, si totu de o data declarându ca noi trebue să urmămu politia occidentală. In materia de neutralitate nu pote fi simpatii său antipatitati; căci s'ară putea împarti in mai multe taberi. Negresită ca afectiunile noastre de inima suntu și voru si pentru occident. Dara nu se vorbesce de afectiuni ierăsi, când este vorba de aplicarea unui principiu pozitivu.

„Cându dara vre-unulu din vecinii nostri, ori eare aru fi elu, aru voi se intre pre teritoriul nostru, său sub cuventu că sa aiba o simpla treccere pentru a merge in altu statu, său sub cuventu de a-si aperă fruntariile său sub ori ce felu de cuventu, dreptulu și detoriă nostra este că sa respingemu o asemenea violatiune, sa protestâmu, cum dice d. Hautefeuile, și protestarea nostra trebue sa se facă cu armele in mâni.

„Voru putea si acei vecini ai nostri mai tarzi de cătu noi, voru putea sdobi miclele noastre puteri? Nu face nimicu; noi trebue să respingemu fortia prin fortia: armat'a româna cata sa apere teritoriul patriei sele: si onorea nationale va fi salvata.

„Astu-feliu voru allă toti ca România nu mai este o tiéra care se o pôta ocupă nepedepsita de celu intăiu care aru navalii intr'ins'a! Astu-feliu se va vedé ca, precum suntemu sinceri și leali întru imprimirea detorielor nôstre de statu neutrul, totu astu-feliu suntemu decisi a muri cu arm'a in mana luptându-ne contră acelor'a ce ne aru atacă dreptulu nostru de statu liberu și autonomu!

„Neutralitatea dara romana va fi perfecta și corecta, insa demna și armata.

„Astu-feliu numai o intielegemu noi; si astu-feliu o intielegu toți români.“

Dietă Ungariei.

In siedintă din 20 Iuliu a casei deputatilor interpelă după finirea formalelor conte A. For-

gach pre ministrul de comunicare in privintă a miosiorărei preturiilor de trasportu pre drumurile magiare de feru.

Trecundu-se la ordinea dilei, se continua desbaterea specială despre legea municipala.

I. Olgaya vorbesce pentru, L. Gonda contră proiectul de lege. Ambi vorbescu naintea scannelor gôle.

I. Várad y aru dorî dreptulu voturilor virile estinsu și asupr'a honvedilor și armatei comune, incătu ei suntu posesori.

I. Schwarz voiesce a organiză comitetele comitatense pre bas'a votului universal și votizarei secrete.

I. Paczolay pledează pentru proiectul Ghyczy să provoacă la Anglia, înse in Anglia nu există comitate, care voiesce a decide despre sfaceri de ale lierei. Regimul trebuie asiă dărăsa se nisviesca a incorporă elementele moderate corporului administrativ. Voturile virile nu suntu basate pre legile austriace, după cum afirma steng'a ei din contra pre legile magiare din 1848.

In siedintă de astăzi mai iau parte la desbatere G. Várad y, conte St. Kemény, L. Salamon, E. Horn, P. Hoffmann, I. Beniczky și M. Uermény.

Incheierea siedintei la 2 ore.

In siedintă din 21 Iuliu a casei reprezentanților se cetește și autentica mai intăiu protocolul siedintei precedinte.

Deputatul Ciotto îndrăptă către ministrul de comerț o interpellare in privintă unei conciliere internaționali cu scopu de a aduce in vigoare și in resbelul de fată modificatiile liberale ale declarației din Parisu stipulate in anulu 1866 intre cele trei poteri interesate.

Trecundu la ordinea dilei se continua desbaterea despre proiectul de lege municipală.

K. Stoll vorbesce pentru, St. Eder, B. Halsz, D. Szakacsy, M. Tancsics A. Szilág y și G. Kapp contră.

L. Berzenzech y face legislativă atentă, ca după sistemul voturilor virile nu va ajunge in Transilvania nici unu român in comitetul comitatensu. Vorbitoriu vienă de necesară a aduce aminte parlamentului acăstă impregurare, că ur'a românilor, pre care o va suscita acăstă dispoziție sa nu se indrepte contră națiunii magiare ci contră regimul.

Siedintă se incheie la 1 ora.

In siedintă din 22 Iuliu a casei reprezentanților se cetește și autentica protocolul siedintei trecute.

Dupa acestea îndrăptă deputatul Horn către ministrul de comerț o interpellare in privintă negocierilor regimului magiaru cu bancă națională de Vienă.

Se continua desbaterea despre legea municipală și se primescu §§. 21—43 fără modificare.

§. 43 tratăza despre cerculu de activitate al congregațiunii generali.

N. Ghyczy voiesce a largi cerculu de activitate al congregațiunilor și prezinta relativu la acăstă o propunere a cărei desbatere s'a amânatu pana pre siedintă de mană.

Desbaterea despre §. 44. și 45 asemenea se amâna, de ore ce stau in legătura cu §. 43.

Paragrafi 46 și 47 se primesc fără modificare insemnate.

§. 48 tratăza despre cerculu de activitate al comitelor supremi; de ore ce inse si acestu § sta in legătura cu §. 43 se amâna si desbaterea lui si asiă la ½ 1 ora se si incheie siedintă.

In siedintă din 23 Iuliu a casei reprezentanților se autentica mai intăiu protocolul, si apoi se continua desbaterea despre §. 43 din legea municipală.

Pentru disulu §. 43 pledează ministrul de comerț Szilávy și Fr. Eitel.

Kol. Tisză polemisă contra lui Eitel. §. 43 se primesc după aceea de majoritatea camerei; asemenea se acceptă nemodificat paragrafii 44, 45, 52, 54 și 55.

Incheierea siedintei la 2 ore.

„Journal Officiel” publica proclamaționea imperatului Napoleonu către poporul francesu:

Francesi! In viața poporului suntu astu-feliu

de momente solemne, in cari onorea nationale, agitata de fortia, se rădica cu ună potere nerestabile, predomină totă interesele și manuduce singură numai sértea patriei.

Pentru Francia a sosit unu dintre aceste momente decisori. — Prussia, facia de care amu arestatu cele mai pacifice sentinente in cursul si după resbelul din 1866, — n'a voită sa ia in considerare bun'a nostra voinția si lung'a nostra răbdare. — Apucându pre calea invaziunilor fortate, ea a escită pretotindenea neincredere, pretotindenea a silitu la un'a armare presto mesura si asiă a facutu din Europa nisice caste, in cari domnesce nesigurantă, si celu mai imminent pericol. Unu incidentu din urma a descoperit fatală situatiune a referintelor nationali si a arestatu totă seriositatea impregurărilor. Planurile noastre facia cu noile pretensiuni ale Prusiei s'a audiu, ea a in se a tenu demne de o mai mare consideratiune.

Petri'a nostra a sentită prin acăstă un'a mare amaretiune, si indata resună unu strigătu de resbelu din lōte angurile Franciei. Nu ni mai ramane alta, de cătu a ne incredintă sértea decisiunii armelor. Noi nu portăm resbelu contră Germanie, a cărei independență o respectam. Noi dorim, că poporele, cari formă marea națiune germană, sa dispuna liberu de sértea lor. Ce se atinge de noi: noi pretendem a sa stabili un'a astuzeliu de stare a lucrurilor, carea sa ne garanteze securitatea si sa ne asecure viitorul. Noi voim a căstigă un'a pace durabilă, basata pre adeveratele interese ale poporelor si a face sa inceteze odata aceea stare a lucrurilor, care fortieză totă națiunile a si intrebuintă mediul cele numai spre a se inarmă un'a contră altei-a.

Standardul gloriosu, pre care-lu desfășurău inca un'a data inaintea acelora, cari ne provoca, este totu acelu-a si pre care ideele civilisatorie l'u portat prin Europa in tempulu mărei revoluții. Francesi! elu regresinta acelea-si principie si inspira acelu-a si sacrificiu. Eu me pun in fruntea acestei brave armate, inanimata de iubirea si detorintă de patria. Ea scie de ce este démnă, pentru-ca ea vediu ca victoria i insoci pasii sei prin patru parti ale lumii. Eu mi-i au fericirea cu mine, de-si este inca foarte tinera. Elu scie ce detorintie i impune numele ce lo pôrtă si este mandru a luă parte la pericolele acelor'a cari se luptă pentru patria. Ddie sa ne binecuvinte nisuntiele!

Unu popor mare, care apăra un'a causa justă, este neinvincibile. Napoleonu.

Resbelul.

Francia, afara de enormă cantitate de arme de cari dispune dejă, a comandat in diminea de 17 Iuliu 80,000 de puci la Birmingham.

Arsenalurile franceze desvălu o activitate straordinară. Se scie ca in resbelul din Crimea a fostu preste putintia Franciei d'a crea o a treia scadra. Adi insa se asieura ca se voru forma patru scadre, cari voru intra in Baltică, sub ordinile amiralelui ministru alu marinei, ale cărori talente si servitie inspiră cea mai mare incredere marinei. De-o-camdata insa flota francesă, care a esită din porturi in diminea de 18 Iuliu, este impartita in trei scadre. Cea dintău a plecatu spre Baltică suptu ordinile amiralelui Bouet-Villamez, cu vice amiralele La Roucière le Noury, in capulu intăei divisiuni; a două scadra operăza in Oceanu suptu ordinile amiralelui Jurien de la Gravière; a treia operăza in Mării.

La portul Cherbourg se stabilesc o a două zona de torpile la capetul iezei. Totu de odata epistole de la Toulonu anuntia construirea unor torpile de cea mai mare dimensiune. Afara de acăstă, marină francesă posedă machine sploibile pre cari amiralele Chabannes le a experimentat cu unu succesu fulgeratoriu. Se lucrăză dara cu cea mai mare activitate in usinele de la Indret, Creuzot, Seyne, si marină francesă este aproape de a se ridică la nătimea unei mari lupte de găini.

Chalupele canoniere franceze pentru navigarea pre Renu compunu o flota întrăga. In numeru de 500 si armate căte cu unu său döue tunuri, fia-care are unu echipașiu de 15 omeni suptu comand'a unui capitano s'a unui locoteninte.

d. „Rom.”

Epistole din Germania.

către unu invetiatoriu din patria.
(urmare)

Plauen . . . . .

Metodulu in genere, e totu acel'a, care se urmează si in scól'a poporala, adeca celu basatu pre principiulu intuiției, si apoi a pasfri de aci la abstractu etc. că elevii sa nu invetie numai măcărnicie lucruri, pre cari déca iésa din scól'a nu le mai soie, ci asiá sa și le inautiesca incătu sa devina unu isvor de cunoscintie folositore si vii pentru viatia si condițiunea loru de invetiatori.

Dara pentru fiziorulu invetiatoriu nu e de ajuns sa fia numai indiestratu cu cunoscintie scientificie, ci elu trebus totu odata sa scie, ca cum are sa prede copiilor, ceea ce scie elu; și „cum“ acest'a, sa-lu scie nu numai dupa si in teoria, ci cu deosebire in praesa.

Pentru de a aretă asiá dara elevilor seminariali, cum au ei sa pona in praca sciintele privitorie la propunerea objectelor de invetiamențu si la disciplina, căstigate in didactica, pre lângă fia-care seminaru se afla si o scól'a poporala, in care elevii seminariali au sa faca exercitii practice. Aceste scóle au numero de scóle de exercitiu (Uebungsschule), si suntu in generalu totu asiá organizate, că si celelalte scóle poporale publice.

Esercitiele aceste practice in scól'a poporala se incep pentru elevii seminariali in clas'a III-a.

La incepulum semestrului tienu invetiatorii seminariali nisice conferintie cu elevii seminaristi, — cari au sa instrueze in scól'a de exercitiu, — pentru de a statorí calea si metodulu, ce este de a se urmá in predarea resp. obiecte in scól'a.

In decursulu semestrului invetiatoriului seminarialu designează apoi pre seminaristii, cari au sa instrueze, in objectulu seu, cu o septemâna mai nainte, spanendui totu odata ca ce au sa propuna la rendulu loru in scól'a de exercitiu. De regula suntu 2, cei designati.

Acest'a au sa faca apoi pentru fiecare lectiune o dispositiune, pentru lectiunea de religia o catechesa completa in scrisu, cari se predau profesorului resp. care propune acelu objectu si in seminaru, si pre care lu conduce si in scól'a de exercitiu, spre revisiune.

Dupa acésta apoi si tiene seminaristulu lectiunea sea cu copiii clasei anumite. La aceste lectiuni ale seminaristilor, asista totude-un'a profesorulu resp. seminarialu si cei-a-lalți seminaristi a aceleea-si clase.

Déca seminaristulu invetiatoriu au facutu vr'o gresiéla in explicare séu in deducere séu in punerea intrebărei, profesorulu seminarialu incéreaza a indréptá erórea, fára de a vatemá autoritatea seminaristului inaintea copiilor.

Dupa fia-care astfelu de lectiune, (in tempulu liberu de scól'a) urmează apoi o conferintie in care se ia la critica din partea celor-lalți seminaristi ascultatori si din partea profesorului, modulu si abilitatea de a propune a seminaristului invetiatoriu.

Afara de aceste conferintie, mai suntu si conferintie lunari, cari le tienu profesorii cu elevii, in cari se desbatu, chiarifica si indréptá experintiele facute pâna aci.

Despre aceste conferintie ducu seminaristii pre rondu protocolu; protocolele acestea apoi se asternu eu raportu din partea unui seminarist la finea semestrului, directorului.

In conferintele acestea, arata profesorulu, dupa ce s'au desbatutu lucrulu bine, ca cum aru si trebuitu sa se faca, si cum ar fi fostu mai bine facutu cutare lucru, si cum sa se eviteze astfelu de gresieri in viitoru.

Cu acestea lectiuni a le seminaristilor, se schimba din candu iu candu lecțiunile de modelu inovate de profesorii seminariali in presant'a clasei intregi.

Cate 2 elevi seminariali din cl II si I, au sa tina inspectiune preste scól'a de exercitiu, se pórte de grige de portarea scolarilor in scól'a, sai ocupu cu jocuri si exercitii gimnastice in pausele dintre ore se inseamne pre cei absenti etc, si sa asterná la finea lunei raportu la directorulu despre portarea oficiului loru.

Elevulu instructoru are sa inseamne la finea orei objectulu pertractat de densulu, in unu protocolu

anumitu, (Lectionsbuch) Acestu protocolu se revede la finea septemanei de catra profesorii resp. seminariali.

Esamenele semestrale cu elevii scólei de exercitiu le facu seminaristii.

In modulu acest'a se pregatescu ei pentru chiamarea cea grea, dara si frumosă de invetiatoriu, si cându iésa din seminaru si se aplică in o scól'a poporala atunci ei sciu cum se apuce lucrulu, nu stau lipsiti de sfatu si de ajutoriu, nesciindu incătu se apuce, cum se intempla asiá de multe ori la noi cari nu avemu astfelu de scól'a de exercitiu, care este, amu potea dice, susținutu seminaristului, déca elu vrea sa-si implinesca într'adeveru chiamarea sea de a formá invetiatori!

Pre la pasci se tienu totudeun'a esamenele.

Abiturientii se esaminoéza strictu din diferitele obiecte, si cu deosebire din didactic'a teoretica si practica si déca esamenulu au fostu bunu, priimescu atestatu, pre basa căruia potu sa se aplice ca adjunctu (Hilfslehrer).

Dupa 1—2 ani de servitii că adjuncti, au sa depuna, déca vreú sa fia denumiti definitivu de invetiatori inca unu esamenu de cunoscintie, si in urm'a acestui'a apoi capeta atestatu de admisiabilitate.

Findu odata invetiatori in functiune le sta o literatura vasta pedagogica spre dispositia, studiare si in cunoscintarea loru mai departe.

Pre lângă acésta mai vinu asociatiunile numerose de invetiatori, cari au de scopu apropierea si imprietinirea membrilor loru si desvoltarea mai departe pre terenulu pedagogicu, prin desertatiuni si desbateri despre obiecte pedagogice, ce se practica in siedintele lunarie.

Aceste asociatiuni suntu de forte mare folosu pentru desvoltarea invetiatorilor si chiar si pentru starea loru economica, fiindu ca multe din tresele au pre lângă scopulu scientificu, si scopulu de a formá fonduri, din care sa se ajute membrii loru, la casuri de bôla, seu sa-lu se dée unu felu de pensiune, déca au devenit u neputinciosu.

Cu acestea, iubite colega! mi-incheiu impartasirile mele despre scólele poporale si despre instructiunea publica din Saxonia. Unu comentariu mai detaliat la densele, credu ca nu este de lipsa.

Déca le vei si celiștu cu atentiu, vei si astfelu mai multe lucruri de interesu; despre altele, care eu numai le-am amintit pre scurtu, vei medita insuti mai departe, déca vei voi sa le poi in presa.

La totu casulu, eu me astfelu multumit u déca prin aceste imparasiri din strainatate Ti-am atrasu atentiu, asupr'a stârei scóleloru poporale la noi, si déca Te am induplatu a cugetá mai departe la modulu, cum s'ar potéa reorganizá si la noi scólele poporale, căci reorganizate trebuesc la totu casulu, atât scólele poporale, cătu si scól'a nostra de pregatire pentru invetiatori.

La acestea reorganisare avemu si noi invetiatorii sa concurgem in parte mare, si anume in privintia organisarei interne a scólei, că candu tempulu si impregirările voru ertá si o reorganisarea esterna, sa fia lucrulu initiatu si de diumitate facutu.

La lucru daru cu totii, căci lucrulu acest'a este pentru asigurarea existintei noastre nationale, bisericesci si individuale atât in presentu, cătu si in viitoru.

La lucru cu totii pentru scól'a, căci fára scól'a adéca fára invetiatoru, nu va si mentuire pentru noi deci incolu!

Alu Teu etc.

D. Popoviciu Barcianu,
Dir. la scol. norm. din Resinari.

Dobr'a 8 Iuliu 1870. (Esamenele anuale in tractulu Dobr'i, conferintie invetatoresci.)

In 16 Maiu adunându-se scaunulu protopopescu, preotimea su astfelu cu scopu, ca sa se tienă esamenele anuale sub presidiulu unor preoti, — alegandu se 3 preoti, fia-care in una parte din tractu. Prea on. d. protppu. voindu a cercetá scólele, si a si de fatia la tóte esamenele, sa se convinga despre progresulu fia-cârui invetiatoriu, ce lu face cu pruncii lui incredintati, despre cunoscintie, metodulu celu adoptéza, redică acelu conclusu din 16 Maiu, si determina tienerea esamenele sub presidiulu pr. on. d. sele, — in 30 Iuniu au fostu esamene la scól'a cap. din Dobr'a, — in 1, 2, 3,

si 4, Iuliu s'au tienutu in tractu, — rezultatulu esamenele anuale unde invetiatoriul e petrunsu de chiamarea sea, acolo au fostu indestulatoriul — unde insa, invetiatoriul au avutu ocazione de negligere, si necontrolatu, unul că acel'a, — nici nu au aretat sporii, responsurile pruncilor au dovedit ore care negligere. La intrebarea ca ce e cauza? escusat'a era; „ca nu au cerceata tu pruncii scól'a“ — si acestu reu este latitudo forte, — provenit din mai multe cause, — si adeca:

a) din inceperea scóleloru cu lunele Novembre si Decembre in tempu de iarna, precându partea cea mai mare a pruncilor suntu goli desculti, — iéra pruncilor incepatori de scól'a in acestu tempu nefavorit, cum i va fi placuta scól'a? — nu lu faci sa vina la scól'a nici cu colaci, — nu e corespondietore;

b) cei mai mari umblându preste iérna, cum vine lucrulu cîmpului in lun'a lui Maiu parasesc scól'a, — si invetiatoriul are in scól'a din 20, 30 prunci de abia 9—10.

Acestu reu desbatându-se in conferintele noastre din anulu 1868, s'au astfelu ca aru fi bine pentru scólele poporale (a se incunigură multele zelituri si pedepsiri pentru negligerea scólei in tempu de lucru) a se tienea esamenele cu finea lunei lui Maiu, — iéra inceperea scóleloru sa fie cu 1 Septembrie, in caro tempu si cei incepatori bucurosu vinu la scól'a fiindu tempu placutu, potu veni desculti, si pâna in Novembre Decembre nu li streina scól'a, — prin acésta nu amu perde nimicu, — ba folosim forte multu, căci si parinti nu au cuventu a sa vaera, ca in tempulu lucrului, pre cei mai mari frunci i potu avea de folos la economia, — iéra pentru cei incepatori nu potu a se escuzá ca nu-i potu trimite la scól'a; ca suntu desculti ori goli. — Incătu pentru unele defecete ce s'au observat la unii invetiatori, acele se voru aduce inainte in conferintele anuale.

Venindu la conferintele invetatoresci, debuie sa descoperu si in acestea causa unu lucru strejnu pentru noi invetiatorii confesionali.

Dela anulu 1863 de cându prea bunulu nostru Archipastorius că inspectoru supremu scolariu, ne-au deschisu calea prin tienerea conferintelor anuale, in care conf. ne consultam intru afacerile noastre scolare, intru inlesnire cu propunerea invetiatorilor cătu si pentru sorțea nostra, — din aceste conferintie s'au nascutu ideea de a inițiatá reuniuni invetatoresci fundatiale. Micul corp invetatorescu din tractulu Dobr'i, au purcescu cu exemplul acésta, li-au urmatu invetiatorii din tractulu Lipovei, — iéra spre laud'a invetiatorilor din dieces'a Caransebesului, acolo esista una reunire inv. diecesana. — Debilulu nostru ech o nu au petrunsu pre colegii nostri din Ardealu, spre inițiatarea reuninelor tractuale, si in fine un'a fondatione invetatorescă din întrég'a archidiecesa; la carea fondatione se contribue fia-care inv. dupre salariulu seu % anuale. Acestu ech o nu au raspandit in pustie, nu au pututu stribate audiulu nimenvi, — aru fi tempulu sa simu odata compacti, sa ne respectam positia nostra, că si altii sa o respecteze.

Suntemu in ajunulu altiei epoci scolare. Este scintu ca noi invetiatorii confesionali, avemu superioritatea nostra iéra-si confesiunala dela cari ne vinu ordinationile scolare etc. etc. si totu-si ne vine un'a ordinatione comitatensa dto Deva 8 Iuliu nr. 687, prin judele cercualu, — carele sa insarcineze pre invetiatori a luá parte la una metodu nou ce se va propune din partea inspectorului scolariu comitatensu, care va durá 6 septemâni, si invetiatoriul ce va luá parte va primi pre dl 50 xr. — Dlu jude cercualu si-au implinitu datori'a fatia cu acésta ordinatione, chiamându pre rendu invetiatorii spusendu-le sa merge la Deva. Replicându unu invetiatoriu duii jude cercualu, ca o asemenea ordinatione aru si acceptata dela superiorii scóleloru nostra, fiindu noi invetiatori confesionali, ci ca in urm'a acestei ordinationi nu va luá parte căci nu poate servi la doi domni, i sa respunsu: „de nu vei merge in acestu anu de voia buna, la altu anu vei merge ex offfo, — adeca cu fortia.

Nu ne-aru prinde mirarea căndu aceste cunente le-aru fi rostitu unu ampolatul politicu ne-român, — ci dorerea nostra e, ca e român si totusi nu simte cu interesele nostra religionare de care suntu legate si cele nationale, — avandu unicul scutu nationalu adeca biserică a cărei fica e scól'a.

Nu voi sa profelez, — daca forte me temu ca sorte scolelor nostru precum si in presentu poporului nostru ne petransi inca de folosul scolelor, prin apostoli mincinosi, ce ne incetatu cauta ruinarea scolelor nostre, usioru se seduce, — si este mai aplicabilu a-si derimá scola, de catu a o repará ori edifica.

Celu ce are interesulu de scola, va poté observa acésta in totu locul, si mai alesu de exemplu la scola capitala a tractului Dobrei se poté vedé interesulu celu au cátro densa cei chiamati spre administrare. A sustineea acésta scola la demnitatea ce-i compete, va consta, lupte, sacrifice pre par. protop. Ioane P a p i u pâna o va ridicá la culmea s'a, că pre unic'a scola capitala in mărele cítu alu Hunedorei, ce-i va servi spre onórea pr. on. Dséle, bisericei si natiunei.

De a ci vine intrebarea cum, si in ce positiune aflâmu noi invetitorii dela scolele confessiouale? Avemu noi datoria a ne supune si ordinatiunilor Inspectorului ctensu? — Eu credu ca numai ordinatiunilor organelor nostre confessionale, si déca Ilustr. Sea d. Inspectoru scolaru ctensu au dorit a ne qualificá prin metodulu nou ce voiesce alu propune sa se fie posu in contielegere cu pré maritul consistoriu ori senatulu nostru scolaru, si aprobadu acésta, — prin ordinatiune consistoriala sa ne fi in-datorat a luá parte la acelui metod. Atunci invetitorii confessionali aru si luat parte, — asiá insa credu ca forte putini se voru indulci din acelui metod, caci noi acelui metod deja lu avemu si ni de prisou pre cându avemu conferintele nostre in totu anulu.

In fine acelui amplioatu politiciu, ce doresce a ne duce la acea conferinta in Dev'a exoso: sa-si puna post'a in cuiu. — + + .

Varietati.

** Despre poterea armata completa a Austro-Ungariei, dupa legea de armare din anulu 1868, si dupa nativitatii.

Se comunica reformei dlui Schuselka din Vien'a urmatóriile date forte interesante:

a) Armat'a stabile, cu marina' 800.000.	
b) Granicerii	54.000.
c) Milit'a de tiéra	200.000.

Impreuna 1,054.000 fectori.

Dupa nationalitati:

Nemti	274.000	impreuna:
Slavi	489.000	
Români	108.000	
Magiari	155.000	
Alte diverse	28.000	1,054.000

** Bucuresci, 6 Iuliu. M. M. L Domnulu si Dómn'a, neputendu asistá estimpu la esamenele scolelor statului din capitala, au bine-voit a intruni Duminec'a trecuta, la Cotroceni, pre membrii corpului profesorale si pre toti elevii si elevele premiati ai tuturoru scoleloru secondarie si ai scolei primarie de fete.

La órele 4 dupa médiadi intr'unu alesiu umbrozu alu parcului resiedintiei de véra s'a servit o colatiune la care au luat parte toti invitatiu, in numeru mai bine de 150 persone.

M. M. L. au facutu onorurile acestei serbári cu cea mai misicatória amabilitate, asistali intr'a-cést'a de domnulu si de domn'a Davil'a si de domniórele Cretulescu, si au bine-voit a convorbí in modulu celu mai asahile cu toti profesorii si elevii.

D. ministru secretariu de statu la departamentu cultelor a presintat M. Dómnui pre dnii profesori si dómnele profesore. Blandetira ce distinge pre suveran'a nostra se restrangea asupra acestei serbári ce oferíá imaginea celei mai frumóse si pure veselii.

M. S. Dómn'a a cerutu apoi sa i se prezinte de cátro dnii profesori si dómnele profesore elevii premiati in parte, adresându sia-cárui'a cuvinto gratiose si imparindu-le atlante, exemplarie luxosu legate din Oratoriulu, cărti si altele. Asemenea dnii profesorii si dómnele profesore primira cátro unu suveniru cu ocasiunea acestei frumóse serbári.

MM. LL. au onoratu astfelui in persóna profesorilor, si a elevilor distinsi de ambele secse,

grogresulu instruchionei in care se radima sperant'a si sericitulu viitoru alu ticeri.

„Monit. of.“

* * Dupa „Szab. Egyház“, organulu clericale, mai de unadi, cându se infatisia deputatiunea celor 80 de membri ai conciliului, ce se dechiarasera cu „non placeet“, contra dogmei de infalibilitate, că sa-si presente pontificelui protestulu opositionei in scrisu, pontefieele agra pre Simor, primatul Ungariei, conducatorul deputatiunei, astfelui: „Tu Primas Hungariae bene incipisti, sed male finivisti. Diabolus te cribavit et devoravit.“ adeca pre romanesce: Tu Primate alu Ungariei, ai incepulu bine, dara ai finitu reu. Te-a apucat diabolul si te-a inghitit! — Primatele respuse „Ssime Pater! Ecce, adsum; ergo diabolus nec me cribavit, nec me devoravit?“ Adeca: pré sânte parinte! Eacame aici; prin urmare diabolul nici m'a apucat, nici m'a mânca!

Nr. 40 1870.

Edictu.

Georgiu Ioanu Pîster, carele aprope de doi ani, a parasit u necredintia pre legiuil'a sea socia Mari'a Bucuro Cojocariu, ambi din Cristianu, se citeadia prin acésta, că in terminu de unu anu, dela datulu de fatia — sa se presentédie inaintea subscrisului scaunu protopopescu, căci la din contra — procesulu divortialu incaminatu de socia sea se va pertractá, si decide, si in absenti'a lui, — in sentulu ss. canone ale bisericei nostre gr. or. — Dela scaunulu protopopescu alu Branului.

Zernesti in 20 Iuniu 1870.

Ioanu Metianu.

(40—1)

Protopopu.

Nr. 35 1870.

Edictu.

Mari'a lui Moise Sisea din Palosiu comitatulu Albei superiore, carea de trei ani cu necredintia au parasit u pre legiuil'u seu barbatu Nicolau Torsa totu din Palosiu, se citeza prin acésta, că in terminu de siese luni dela datulu de fatia, fără amenare sa se infatiosiedie la subscrisulu foru matrimonialu, pentru ca la din contra, si in absenti'a ei se voru otari cele de lege prescrise.

Forulu matrimonialu gr-or. alu protopiatului Palosiului.

H a s f a l a u 1 Iuliu 1870.

Ioanu Gheaja

32—2

Adm. prot.

Nr. 36 1870.

Edictu.

Rachir'a Tom'a Nederu din Palosiu comitatulu Albei superiore, carea de mai multu tempu cu necredintia au parasit u pre legiuil'u ei barbatu Georgiu Ardelea totu din Palosiu, se citeza prin acésta, in terminu de 6 luni dela datulu de fatia, fără amenare a sa infatiosiedie la subscrisulu foru matrimonialu, pentru ca la din contra, si in absenti'a ei se voru otari cele de lege prescrise.

Sc. protop. gr-or. alu tractului Palosiului că foru matrimonialu.

H a s f a l a u 1 Iuliu 1870.

Ioanu Gheaja

33—2

Adm. prot.

Nr. 440 1970.

Concursu.

Pentru ocuparea a döue posturi invetatoresci resp. a postului de directoru la scola capitala normala din opidulu Resinari, se scrie prin acésta din partea subscrisei eforii concursu:

Emolumintele suntu 350 fl. v. a. pentru invetatoriu, 450 fl. v. a. pentru postulu de directoru, relutu de lemne si quartiru.

Doritorii de a ocupá amintitele posturi invetatoresci — instruindu petitionile loru en documentele prescrise, precum: Estrasulu de botezu, atestatu despre absolvirea celor 4 clase gimnasiale, atestatu despre absolvirea cursului pedagogico-teologicu, atestatu despre cualificatiune — suntu avisati

ale trimete subscrisei eforii scolare pâna in 20 Augustu st. n.

R e s i n a r i 20 Iuliu 1870.

Oficiulu comunulu că

34—2

Eforia scolară.

Nr. 76 1870.

Concursu.

Pentru ocuparea postului invetatorescu la scola româna gr-orientale din comun'a Hertieganu si Crisiori, comitatulu Zarandului, se scrie prin acésta concursu pâna la 15 Augustu a. c. st. vechiu.

Emolumentele impreunate cu fia-care din aceste döue posturi invetatoresci suntu in bani gat'a 200 fl. v. a. ce se solvescu in rate trilunarie anticipative; quartiru liberu, lemne de focu si gradina de legumi.

Competitorii voru avea a-si instruá concursele loru: a) cu atestatu de botezu, ca suntu români de relegea gr-orientale; b) atestatu despre purtarea loru morală de pân'acum; c) cu atestatu, ca au absolvitu cursulu pedagogicu seu celu clericulu in institutulu archidiocesano român gr-or. din Sabiu; d) ca scie cantările bisericesci si tipiculu; si e) ca afara de limb'a materna mai cunoscu si cea magiara seu germană.

Concusele suntu de e se adresá subscrisulu inspectorulu scolaru romanu gr. orientale.

Bradu 10. Iuliu 1870.

Inspectoratulu districtuale alu scoleloru române gr. orientale din protopiatul Zarandului.

(37 — 2)

Nr. 77 1870.

Concursu.

La scola confessionala gr. or. din orasiulu Sabiu au devenit statiunea de invetatoriu pentru Clasa a II-a vacanta cu lefa de 300 fl. v. a. si cea nou insintata de fetitie cu lefa de 150 fl. v. a. pentru cari se scrie acestu concursu, că doritorii de a imbracisi vre-un'a din anumitele statiuni sa-si asterna cererile sale scaunului protopresbiteral in S. Sebesiu pâna la 15 Augustu 1870 st. v. pro-vedite cu urmatórele documinte.

- a) testimoniu ca au facutu celu pucinu IV clase gymnasiale si cursulu pedagogicu.
- b) testimoniu de botezu si moralitate si
- c) testimoniu ca s'au esaminat u de comissionea alăsa de consistoriu scolasticu, si cumca e deprinsu in tipicu si cantările bisericesci.

Sabesi in 12 Iuliu 1870.

38—2

Comitetulu parochiale gr. or.

Nr. 78 1870.

Concursu.

Pentru ocuparea statiunei vacante de invetatoriu la clasa 2 a a scolei gr. or. din Tientariu, se scrie prin acésta concursu cu terminu pana la 15. Augustu a. c. st. v.

Salariulu impreunat cu acestu postu este 200 fl. v. a. prelunga quartiru de locuintia, gradina si 6, orgii de lemne.

Ceice dorescu a concurá pentru acésta statiune invetatorésca au pâna la terminu prefisato a tramite in Brasovu la prea onoratulu d. protop. I alu Brasovului Iosif Baracu, pre lângă petitiunile loru:

1. Testimonii scolastice, ca au absolvatu cu sporiu bunu si purtare morală frumósa celu pucinu gimnasiulu micu si cursulu pedagogicu seu pedagogico-teologicu.
- 2) Atestatu de botezu, ca suntu de religia gr-orientale.
3. Atestatu de purtare buna politica.

Tientariu 7 Iuliu 1870.

Comitetulu parochiale din Tientariu.

Ioanu Eft. Popoviciu.

(39—2) Parochu.

Anunciu.

Subscrisulu priimesco baieti in etate de 14 ani, sa scie celi si serie, de invetiaci la meseria.

Lazaru Rittivoiu,

Iacatariu in Sabiu, Valea-mare

(Schiffbäume) nr. 881.

36—2

Burs'a de Vien'a.

Din 18/30 Iuliu 1870.

Metalicele 5% 51 75 Act. de creditu 213 50

Imprumut. nat. 5% 59 90 Argintulu 131

Actiile de banca 645 Galbinulv 6 13